

ЖАВІЖИ

Молодці
Українці!

Серпень
2016

Український Ювілейний Місячник

Серпень
2016

Дніпро
Дубанівське

Видавництво “Навіки”

© Василь Пишний

2 серпня –
День святого пророка Іллі

14 серпня –
Медовий Спас. Маковій

19 серпня –
Преображення

24 серпня –
День
Незалежності України

28 серпня –
Успіння Богородиці

29 серпня –
Хлібний Спас

Олександр КОНИСЬКИЙ

* * *

Боже великий, єдиний!
Нам Україну храни,
Волі і світу промінням
Ти її осіни.

Світлом науки і знання
Нас, дітей, просвіти,
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости.

Молимося, Боже єдиний,
Нам Україну храни,
Всі Свої ласки, щедроти
Ти на люд наш зверни!

Дай йому волю, дай йому долю,
Дай доброго світа,
Щастя дай, Боже, народу
І многая, многая літа!

* * *

небо в густому як ліс
очереті сховалося
й тихенько заснуло

блакитному небу приснився
зелений сон

а ми й не знали
що очерет співа
колискової небу

й тому воно сяє
над нами
таке без міри прекрасне

* * *

див стоїть у віночку
на зеленому березі
на лужку бережечку

зазирає в безодню

див стоїть у віночку
між двома небесами

в одне небо хоче упасти
а в друге полетіти

тільки хто залишиться
на лужку бережечку
між двома небесами
з чотирма берегами

СЕРПЕНЬ

1

Знайдення мощей прп. Серафима
Саровського (1903)

2

Святого пророка Іллі (IX ст. до Р.Х.)

Знайдення мощей прмч. Афанасія Берестейського (1649)

– 140 років від дня народження **Степана Івановича Слободянюка-Подольяна** (1876-1932), українського прозаїка. Від 1925 року жив у Катеринославі (тепер Дніпро)

– День народження **Самвела Нігояна** (1993, Березнуватівка, Солонянський район, Дніпропетровська область - 22 січня 2014, Київ, Україна).

Учасник
Самооборони
Майдану, вбитий
снайпером
на вулиці
Грушевського
в Києві під
час Революції
Гідності.
Громадянин
України
вірменського
походження.
Герой України.
Сьогодні йому
б виповнилось
тільки 23 роки.

*“Може, я й наївний,
але я вважаю, що зло
не має перемогати. А Бог
усе бачить. Тому рано чи
пізно переможе добро.”*

3

Прпп. Онуфрія Мовчазного і Онисима,
затворника, Києво-Печерських (XII-XIII)

Мироносиці рівноап. Марії Магдалини (І)
 – 155 років від дня народження Трохима
 Абрамовича Зіньківського (1861-1891),
 українського письменника, публіциста,
 фольклориста.

Незважаючи на свій короткий вік, Трохим
 Зіньківський залишив по собі значний творчо-
 літературний спадок.

Проза:

- «Моншер-козаче» (оповідання про офіцерське
 життя)

- «Малюнки справжнього життя» (СПб, 1889)

- «Кудюю йти?» (з римської історії)

- «Сон»

- «Історична казка»

Публіцистика:

- «Національне видавництво в Росії»,

- «Тарас Шевченко в світі європейської
 критики»,

- «Молода Україна, становище і шлях»

- «Штунда, українська раціоналістична секта»
 (залишилася незакінченою)

Почаївської ікони Божої Матері (1675)
 – 150 років від дня народження
 Володимира Миколайовича Леонтовича
 (1866 - 1933, Прага), українського
 письменника, літературного критика,
 історика, мемуариста, словникаря
 (лексикографа).

Окремі видання:

- Солдатський розрух: Бувальщина / Написав Володимир Левенко. - Передрук з газети «Діло». - Львів: Друкарня Т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1891. - 43 с.
- Пани і люди: Повість Володимира Левенка. - Львів: Коштом автора, 1893. - 168 с.
- Per pedes apostolorum (Стопами апостолів): Образки з життя духовенства / Написав Володимир Левенко. - Львів: Коштом автора, 1896. - 106 с.
- Старе й нове: Оповідання / В.Левенко. - Київ, 1900. - 95 с. та ін..

6

- Мчч. блгвв. кнн. Бориса і Гліба (1015)**
- **130** років від дня народження **Сергія Корнійовича Бондарчука** (1886-1970), українського актора, режисера
  - Цього року виповнюється **55** років від дня перепоховання **Дмитра Івановича Яворницького**. 6 серпня 1961 року була виконана остання воля вченого – його могилу було перенесено до стін «улюбленого дітища» – Історичного музею.

7

- Неділя 7-ма після П'ятидесятниці.**
Успіння праведної Анни
- **180** років від дня народження **Никанора Адамовича Хржонцевського** (1836-1906), українського фізіолога, гістолога, педагога
  - **110** років від дня народження **Леопольда Івановича Левицького** (1906-1973), українського художника

8

- Прп. Мойсея Угриня Києво-Печерського (1043)**

Вмч. і цілителя Пантелеймона (305)

Микола Реріх. Пантелеймон

Міжнародний день корінних народів світу
 – **130** років від дня народження **Богдана Романовича Заклинського** (1886-1946),
 українського письменника, публіциста,
 фольклориста

Твори:

- Опис рідного краю. Львів, 1913.
- Маленька географія України. Відень, 1915.
- Що треба знати кожному Українцеві. Відень: накладом Союзу Визволення України, 1915.
- Житє українського народу. Відень, 1917.
- Марійка Підгірянка. В кн.: Підгірянка М. В чужім пір'ю. Ужгород, 1922. та ін..

Прп. Мойсея, чудотворця Києво-Печерського (XIII-XIV)

– 120 років від дня народження Михайла Васильовича Доленги (Клокова) (1896, місто Лебедин Сумської області - 5 жовтня 1981, Київ). Український ботанік, поет і літературний критик.

Наукова робота.

Описав близько шестисот нових видів квіткових рослин, відкрив два десятки досі невідомих науці рослин, один із видів берези його учень Борис Заверуха назвав ім'ям вчителя - Береза Клокова.

Автор понад ста сорока наукових праць із теоретичних питань систематики та філогенії вищих рослин.

Відомий теоретик у галузі ейдології. Чимало праць ученого присвячено поняттю «вид» і різноманіттю його проявів. Михайлу Клокову (1978) належать такі терміни як «сувиддя» (великий вид) і «філон» (малий вид). Ці еволюційні поняття стали продовженням роботи над давніми концептами генетиків: «ліннеон» (великий вид), «жорданон» (елементарний вид) і «біотип» (локальна форма) (Филипченко, 1978).

Художні твори:

Блакитна жалоба. Збірка перша. - Харків, 1920.

Об'єктивна лірика. Схеми і діагнози. - Харків: ДВУ, 1922.

Litterae. Моє письмо. Збірка третя. - Харків: Цех каменярів, 1923. та ін..

Мереф'янський бір

Братки - фіалка жовто-біло-синя -
Під соснами. І в хмарній піні день,
А жайворонки співу не зупинять.
Ти, вгору подивившись, далі йдеш,
Де стовбури густішають, як натовп:
Онуки, діти, знов батьки й діди.
Нога вгрузає в мох, і ягелю багато.
“Котяча лапа” квітне. Підожди.
Тут деś ховається - дивись - грушанка.
У неї ж листя свіже цілий рік.
Смаглявий фарфор - цвіт її. Щоранку
Він тихо пахне саме в цій порі.
Сон перецвів. Супліддя волохате -
Хвостів покручених чудний клубок.
Таке цибате у букеті в хаті
Нагадує туманність між зірок.
Зірки жовтіють п'ятипелюсткові,
Запалені опівдні й на піску -
Горить життя, завжди наготові
До краю вести лінію палку.

М. Клоков

12

Міжнародний день молоді

13

Заговини на Успенський піст

Неділя 8-ма після П'ятидесятниці.
Медовий Спас. Маковій.

День пасічника

15

– **150** років від дня народження **Олександра Васильовича Дедюліна** (1866-1924), українського мікробіолога, епізоотолога. Організатор ветеринарної служби в Україні.

18

– **180** років від дня народження **Олександра Яковича Кониського** (1836, Переходівка - 12 грудня 1900, Київ). Український перекладач, письменник, видавець, лексикограф, педагог. Професійний адвокат, педагог, журналіст. Автор слів пісні «Молитва за Україну», перекладу «Щоденника» (з рос.) Т. Г. Шевченка.

Кониський був одним із фундаторів Літературного Товариства ім. Т. Шевченка у Львові (1873), а пізніше - ініціатором перетворення його у Наукове Товариство ім. Т. Шевченка (без права комерційної діяльності).

Похований на Байковому кладовищі (ділянка № 1).

Могила Олександра Кониського

Преображення. Яблучний Спас

– 19 серпня 1991 р., понеділок, щоб зірвати підписання Договору про Союз суверенних держав, намічене на 20 серпня, утнули спробу державного перевороту в СРСР.

З 6:00 ранку ефір радіо, телебачення був наповнений музикою «Лебединого озера» П. Чайковського та повідомленнями Державного комітету із надзвичайного стану (ГКЧП) у Москві, який оголосив про взяття влади у свої руки, «хворобу» президента СРСР Горбачова, обмеження прав і свобод задля збереження СРСР.

На чолі комітету став віце-президент СРСР Геннадій Янаєв. До складу ГКЧП увійшли голова КДБ Крючков, прем'єр-міністр СРСР Павлов, міністр оборони Язов, глава МВС Пуго, партфункціонери-консерватори – Бакланов, Стародубцев, Тізяков.

Вранці 19 серпня Кабінет Міністрів УРСР прийняв ухвалу, яку підписав перший віце-прем'єр Костянтин Масик, – «Про створення тимчасової комісії для запобігання надзвичайним ситуаціям». Її очолив державний міністр УРСР із питань оборони, національної безпеки та надзвичайних ситуацій Євген Марчук. За регіонами були закріплені «відповідальні».

О 16:00 год. Леонід Кравчук, майбутній президент України, у виступі на українському телебаченні закликав українських громадян зберігати спокій і підкреслив, що надзвичайний стан України не стосується. По цьому заявив про вихід із лав КПРС.

Натомість заколотників однозначно засудили політики та партії з націонал-демократичного та націоналістичного таборів: НРУ, УРП, Союз українського студентства, «Меморіал», Товариство Лева, СНУМ. Донецькі шахтарі теж постановили не визнавати розпорядження ГКЧП, оголосили про безстроковий

політичний страйк, вимагаючи заборони КПРС та її бойового загону в Україні – КПУ.

Для протидії ГКЧП в Києві українці записувалися до УНСО – Української народної самооборони – парамілітарної організації при УНС (Українській націоналістичній спілці, згодом – УНА).

І тільки увечері, коли показали конференцію ГКЧП, тремтячі ручечки Г. Янаєва, відлягло від душі: з такими руцями історію не роблять.

Ганна Черкаська

– 145 років від дня народження **Ярослава Йосиповича Лопатинського** (1871-1936), українського композитора, лікаря.

Закінчив Віденський медичний університет (1898). Музики навчався у Львові та Відні (у С. Майкапара).

– 100 років від дня народження **Андрія Герасимовича Лесника** (1916-1976), українського фізика

20

Прп. Пимена Багатохворобливого, (1110),
прп. Меркурія Києво-Печерських (1239)

21

Неділя 9-та після П'ятидесятниці.
Прп. Григорія, іконописця Києво-Печерського (XII)

22

Апостола Матфія

23

День Державного Прапора України

З давніх-давен кочові племена пересувалися гуртом і, щоб їх можна було здалеку розпізнати, високо піднімали знак

роду-племені. Цей знак наче говорив: «Знай мене!», тому й отримав назву «знамено». А особа, яка носила знамено, називалася знаменоносець.

Щоб при необхідності стягнути, тобто скликати всіх родаків, піднімали «стяг».

Йшли віки, постала держава на землях русичів; і високо над Руссю майоріли небесно-золоті знамена прадідівської пори – прапори, які летіли високо, як перо у руках прапороносців.

Козаки знамено називали й церковним словом «хоругов» (застаріле «корогва»), звідси й інша назва прапороносця – «хорунжий».

Старі морські вовки не забули такі голландські слова, як брейд-вимпел – прапор, який піднімають на грот-щоглі, коли на судні перебувають високі службові особи, та гюйс – носовий прапор на військових кораблях.

Після 1991 року українці почали послуговуватися словом «штандарт» – прапор президента.

У Російській імперії в 1722 році було запроваджено найнижче офіцерське звання – фенріха; у 1730 році, це звання було замінено на звання «прапорщик». На флоті йому відповідало звання «мічман», а у козаків – «хорунжий».

На енциклопедичній картині «Запорожці пишуть листа турецькому султану» в тлі

над головами козаків Ілля Репін приховав на списках жовто-блакитні та червоно-чорні прапори.

Для цього український художник вивчив найповніші колекції козацьких старожитностей Олександра Поля, Василя Тарновського, Дмитра Яворницького та Ермітажу. Саме з експонатів їх колекцій Ілля Репін змалював велику частину амуніції, зброї, козацької атрибутики, в тому числі і прапори. Консультантом художника, під час написання цієї картини, був знаний історик, літописець українського козацтва Дмитро Яворницький.

Звикли українці й до ритуальних прапорів:

- хто бажав миру ціною ганьби, піднімав білий прапор;

- хто вступав у нерівний бій з переважаючими силами ворога, піднімав червоно-чорний прапор останнього бою. Цей прапор наче говорив: нас мало, земля омиється нашою кров'ю, але ми не здамося. Піднімали прапор останнього бою воїни Святослава, січовики Сірка, гарібальдійці.

Повстанці УПА воювали під державним стягом, тільки два ексекутивні загони УПА мали червоно-чорні прапори.

Як у повстанській пісні Тараса Крушельницького:

*Прапор червоно-чорний – це наше все
добро,*

*Червоне – це кохання, а чорне – пекла
дно...*

Резолюції II Великого Збору ОУН були прийняті 4 квітня 1941 р.

У них був розділ «Окремі постанови», текст якого був такий:

“Зовнішні форми, вживані в Організації, не були до цього часу узгіднені в однородний і в обов’язуючий спосіб. Вводиться в цьому напрямі деякі точніші устійнення й зміни відносно зовнішніх символів та організаційного привіту.

1. Організацію обов’язує тільки загальнонаціональний Тризуб Володимира Великого у формі, введеній Центральною Радою. Касується звичай вживати тризуба з мечем як відзнаки Організації.

2. ОУН уживає свого окремого організаційного прапора чорної і червоної краски. Уклад й обов’язуючі пропорції будуть ухвалені окремою комісією.

За часів радянщини УРСР послуговувалася спільним кривавим знаменом. Та коли Україна й Білорусія стали членами ООН, на вимогу ООН республікам подарували атрибути державності: гімн, герб, прапор і Конституцію. Тому 21 листопада 1949 р. Президія ВР УРСР ухвалила новий прапор, на якому національні особливості України відображала блакитна смуга, розміром у третину полотна.

Ганна Черкаська

– 100 років від дня народження
Георгія Євгеновича Пухова (1916-1998),
українського вченого у галузі теоретичної,
обчислювальної техніки, прикладної
математики

24

Прмчч. Феодора і Василя Києво-
Печерських (1098). Прп. Федора, кн.
Острозького, Києво-Печерського (1438)

День незалежності України. 25 років
від часу відновлення незалежності
України (1991). Національне свято

Українське рісорджименто

– Ну, що ти тут скажеш? Щойно
подзвонила вчителька й задала,
щоб Івасик утнув їй на конкурс твір
«24-ий день народження України». Що

дитині робити? – бідкається Хомівна, сподіваючись, що я таки напишу. Звісно, напишу, але спочатку побурчу «по повній».

– А звідки вона взяла, що 24 серпня 1991 р. День народження України?

– Аякже ж, до того ж була УРСР...

– Добре, от ти народилася з прізвищем Сидоренко, потім вийшла заміж – стала Задерихвіст. Так що: день твого народження рахувати від дня весілля та зміни прізвища? Скільки ж тоді тобі років? А якщо кілька разів міняти прізвища?

– Ні, тут щось не так, – замислилася Хомівна. – Україна ж була, але називалася ж інакше...

– Правильно, візьми Італію. Хіба вони відмовилися від історії Давнього Риму? Чи Священної Римської імперії? Сардинське королівство? Неаполітанське королівство? Панування Австрії? Міланське герцогство? Зрештою, Італія утворилася тільки 1861 року, ще через 10 років Рим став столицею країни; одночасно з великої кількості діалектів творилася італійська мова. Цікаво, що українці в Італії жили колоніями й італійці заздрили, що ми маємо свою вироблену мову. Так от, італійці не називають 1861 рік – роком народження Італії, вони вживають слово «рісорджименто» (італ. il risorgimento – відродження, оновлення).

– Ну, я ж не скажу малому, що його

вчителька – того, ну, не дуже мудра, – промимрила подруга.

– Знаєш, із проголошенням Королівства Італії у 1861 році перший голова ради міністрів нової держави граф Камілло Бенсо ді Кавур сказав цікаву фразу:

«Італію ми створили, тепер слід створювати італійців».

Ми теж молода країна з дуже старою

історією. І нам час створювати справжніх українців в новій Незалежній Україні.

Ганна Черкаська

– **145** років від дня народження **Василя Щурата** (1871, Вислобоки – 27 квітня 1948, Львів). Український педагог, літературознавець, поет і перекладач.

Здійснив перший повний переклад «Пісні про Роланда» українською мовою (1895). Автор найкращого (до 1914) віршованого перекладу «Слова о полку Ігоревім» сучасною українською мовою (1907).

27

Перенесення мощей прп. Феодосія Києво-Печерського (1091)

– 160 років від дня народження **Івана Яковича Франка** (27 серпня 1856, Нагуєвичі, Дрогобицький повіт, Австрійська імперія – 28 травня 1916, Львів, Австро-Угорщина). Український письменник, поет, публіцист, перекладач, учений, громадський і політичний діяч. Доктор філософії (1893), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (1899), почесний доктор Харківського університету.

У с е б і ч н о
обдарований,
енциклопедично
освічений,
надзвичайно
працьовитий,
Франко виявив
себе на багатьох
ділянках
української
культури.
Був поетом,
прозаїком,
драматургом,

критиком й істориком літератури, перекладачем, видавцем. Сюжети для творів Франко черпав з життя і боротьби рідного народу, з першоджерел людської культури – зі Сходу, античної доби, Ренесансу. Був «золотим мостом» між українською і світовими літературами.

Нерідко Івана Франка називають титаном праці. Євген Маланюк свого часу писав: «Свідомо чи несвідомо, з власного пересвідчення чи з чужого голосу, але кожен, почувши ім'я Франка, здіймає шапку незалежно від свого місця народження. Тут діє інстинкт величі».

XX

(З поеми “Мойсей”)

*Ходить туга по голій горі,
Мов туман по пустині,
Сіє думи й бажання свої
По широкій країні.*

*Сипле цві́ти й листки, що давно
Вже зів'яли й пожовкли,
Підіймає в душі голоси,
Що давно вже замовкли.*

*Що ще вчора байдужне було,
Нині любе й шановне;*

Що ще вчора топтав, оплював,
Нині святості повне.

У гебрейському таборі ніч
Проминула в тривозі;
Скоро світ, всі глядять: він ще там,
На скалистій віднозі?

Ні, нема! І було те «нема»,
Мов жах смерті холодний.
Чули всі: щезло те, без чого
Жить ніхто з них не годний.

Те незримо, несхопне, що все
Поміж ними горіло,
Що давало їм смисл життєвий,
Просвітляло і гріло.

І безмежна скорбота лягла
На затвердле сумління,
І весь табір мов чаром попав
В отупіння й зомління.

Одні одним у лиця бліді
Поглядали без впину,
Мов убійці, що вбили у сні
Найдорожчу людину.

Чути тупіт. Чи вихор в степу?
Чи збувається пророцтво?
Се Єгошуа, князь конюхів,
І за ним парубоцтво.

Гонять ста́да, кудись-то спішать...
Чи де напад ворожий?
Всіх їх гонить безіменний страх,
Невідомий перст Божий,

Голод духу і жах самоти
І безодні старої...
А Єгошуа зично кричить:
«До походу! До зброї!»

І зірвався той крик, мов орел,
Над німою юрбою,
Покотився луною до гір:
«До походу! До бою!»

Ще момент — і прокинуться всі
З остовпіння тупого,
І не знатиме жаден, що вмить
Приступило до нього.

Ще момент — і Єгошуї крик
Гірл сто тисяч повторить;
Із номадів лінивих ся мить
Люд героїв сотворить.

Задуднять — і пустині пісок
На болото замісять,
Авірона камінням поб'ють,
А Датана повісять.

Через гори полинуть, як птах,
Йордан в бризки розкроплять,
Єрихонській мури, мов лід,
Звуком трубним розтоплять.

І підуть вони в безвість віків,
Повні туги і жа́ху,
Простувать в ході духові шлях
І вмирати на шля́ху...

Успіння Пресвятої Богородиці.

– 95 років від дня смерті **Григорія Аврамовича Чупринки** (27 листопада 1879, с. Гоголів – 28 серпня 1921, Київ). Український поет, політик, борець за самостійність України. Прізвище Чупринки взяв за підпільний псевдонім генерал-хорунжий УПА Роман Шухевич («Тарас Чупринка»).

Загалом Чупринка опублікував 423

вірші українською мовою та 22 рецензії.

У січні 1921 р. співробітники Київської ЧеКа заарештували поета і 28 серпня того ж року він був розстріляний.

*Як спалахне серце кволе,
Палом страчених надій,
Я прийду до тебе, Доле,
На страшне криваве поле,
На останній смертний бій.*

29

Перенесення нерукотворного образу
Господа Ісуса Христа.

Хлібний Спас

– 30 років із дня смерті Катерини Миронівни Зарицької (3 листопада 1914; м. Коломия, Королівство Галичини та Володимирії, Австро-Угорська імперія - 29 серпня 1986; м. Волочиськ, Хмельницька область, УРСР). Членкиня ОУН, зв'язкова Романа Шухевича, організатор і керівник Українського Червоного Хреста, дружина Михайла Сороки, донька видатного математика Мирона Зарицького, мати художника Богдана Сороки.

Еліта найвищої проби

Сумною була арифметика життя Катрусі: Катерина Зарицька народилася 3 листопада 1914 року.

З 72-ох прожитих літ була ув'язнена – 25 років.

Її чоловік, Михайло Сорока народився 27 березня 1911 року.

З 60-ти прожитих літ був ув'язнений – 34 роки.

Разом із чоловіком відбули ув'язнення – 59 років.

З 32 років подружнього життя разом були – 4 місяці.

Катерина Зарицька народилася 3 листопада 1914 р. у м. Коломиї в родині професора математики Мирона Зарицького та Володимири з дому Зофійовських. Освіту здобувала в Тернопільській українській державній гімназії, а згодом, коли сім'я у 1925 р. переїхала до Львова, продовжила студії у приватній жіночій гімназії сестер-василіянок. У травні 1932 р. успішно склала іспит зрілості та вступила до Львівської Політехніки – відділ земельної та водної інженерії.

Двадцятирічну Катрусю було заарештовано у справі вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Перацького, звинувачено у сприянні втечі Гриця Мацейка й ув'язнено на вісім років (звільнена у травні 1939). Відбуваючи покарання у Станіславській в'язниці, Катря зустріла товариша дитячих років Михайла Сороку. Михайло співав у церковному хорі при тюремній капличці, а Катруся ходила туди на богослужіння. У них обох попереду був п'ятирічний термін ув'язнення «за націоналістичну діяльність». Перемовлятися між собою в каплиці політичним заборонялося, тому розмовляли лише їхні очі. А посередником між їхніми серцями був душпастир Тарнавецький, через якого Катруся й Михайло листувалися.

Після звільнення з в'язниці Катерина та Михайло 5 листопада 1939 року взяли шлюб у церкві Св. Юра. Настали щасливі дні їхнього подружнього життя. Михайло вступив до Львівського університету на математичний факультет, відвідував мистецькі курси. Цілих чотири місяці вони насолоджувалися життям.

22 березня «визволителі» постукали в їхній дім, щоб Катрусю «викликати на розмову». Михайло заступився за дружину, тому і його арештували. Так «націоналіста» відправили до 2-ої Львівської тюрми, а «націоналістку» – у «Бригідки». Там і народився у Катрусі Богдан Сорока (відомий художник-графік). Михайло довідався про народження сина у Воркуті. Він мріяв почути перший крик свого сина й побачити усміх своєї коханої

дружини, встелити ложе щасливої матері квітами й прихилити до них безхмарне небо, але попереду було 34 (!) роки концтаборів. М.Сорока став організатором руху спротиву в'язнів «ОУН-Північ», одним із головних завдань якого було моральне та фізичне

*Богдан Сорока (1940-2015),
художник*

збереження українців у таборах і поселеннях.

Навесні 1949 року М.Сорока повернувся до Львова, але його Катруся – член ОУН, організатор і керівник Українського Червоного Хреста УПА, зв'язкова Романа Шухевича каралася в таборах. Уже в червні Михайло був схоплений органами НКВС просто на вулиці та засуджений «особым совещанием г.Москвы» на поселення в Красноярський край за зв'язок з ОУН. Там 1952 року його знову арештували та звинуватили у зраді Батьківщини, антирадянській агітації, організації підпілля та підготовці повстання, яке за його відсутності відбулося у Воркутинських таборах. Після нечуваного жорстокого слідства (деякі в'язні, які проходили в цій справі, наклали на себе руки, один збожеволів, а багато оббрехало себе, не витримавши знущань), М.Сороку засудили до смертної кари, яку замінили на 25 років неволі. 1954 року Сорока брав участь у Кінгірському повстанні політв'язнів. Від 60-х років він відбував покарання у Мордовських таборах. Скрізь, де був Михайло Сорока, його вважали ідейним патріархом політв'язнів радянських концтаборів.

Катерина ж несла свій хрест у Владимирській і Верхньо-Уральській тюрмах. Пряме листування з Михайлом

було заборонене, тому вони спілкувалися через своїх батьків і сина Богдана. У в'язниці її примушували працювати в пральні й виводили на роботу раніше за інших. І ось, коли, підштовхувана сторожею, чоловіча теслярська бригада виходила на подвір'я перед третім тюремним корпусом, усі, немов за командою, піднімали очі. На вікно пральні, де стояла вона – сива висока мовчазна горда українська жінка. Вони знали, що така ж участь випала й на долю її чоловіка. Вони далеко один від одного, але вони завжди разом, у них була Голгофа – одна на двох. Й не перешкода їхній великій, святій любові тисячі кілометрів імперії.

І тоді всі – українці і литовці, євреї і росіяни, молдавани і вірмени салютували цій любові. Одні знімали шапки, інші віддавали честь, взявши руку під дашок...

16 червня 1971 року Михайло Сорока на 34-у році свого ув'язнення помер. Його тіло привезли у лікарню, що знаходилася всього за кількесот метрів від табірної зони

суворого режиму, куди перевели Катерину Зарицьку. Вона благала табірне начальство відпустити її, щоб попрощатися з тілом чоловіка, але їй того не дозволили.

28 вересня 1991 року з Мордовії перенесли в Україну прах Михайла Сороки.

Нарешті вони зустрілися: у Львові, на Личаківському цвинтарі...

Ганна Черкаська

– **165** років від дня народження **Андрія Івановича Желябова** (1851 - 15 квітня 1881). Революціонер-народник.

Андрій Желябов побачив світ 29 серпня 1851 р. у маєтку Султанівка Феодосійського повіту Таврійської губернії у родині кріпака. Змалку любив

море і волю, тому після гімназії в Керчі подався до Одеси, щоб в університеті одержати юридичну освіту й стати захисником свободи.

На жаль, через два роки за участь у студентських виступах був відрахований з університету, мав покинути місто.

20-літній красень, ерудит став домашнім учителем дочок цукрозаводчика-мільйонера Семена Яхненка у м. Городище Київської губернії. Тут Андрій знайшов своє кохання: Ольга Яхненко стала його дружиною, невдовзі у них народився син, але закоханість минула – і молоді розлучилися.

Андрій так прагнув змін! Переїхав до Києва, жив під псевдо Тарас, підтримував зв'язки з «Київською громадою», із Драгомановим, В. Антоновичем. За участь в українському народницькому русі неодноразово заарештовувався. Але фатального кохання уникнути не вдалося. Молодша за нього графиня Софія

Перовська, правнука гетьмана Кирила Розумовського стала його цивільною дружиною.

Щоб збудити хиренну волю у сплячій країні, Желябов обрав шлях індивідуального терору. Він створив у Києві та Одесі гуртки «Народна воля», став членом виконавчого комітету. Спадкоємець величезних статків Дмитро Лизогуб – головний фінансист терористів. Основною метою члени організації вважали фізичне знищення царя Олександра II, тому підготували 8 замахів на самодержця.

27 лютого 1881 був випадково арештований на квартирі свого товариша.

Софія Петровська взяла на себе організацію замаху. За помахом її батистової хустинки 1 березня І. Гриневецький кинув бомбу в царя та й підірвався. Після арешту С. Перовської на Невському проспекті 10 березня 1881 Желябов домігся, щоб його долучили до числа учасників процесу про царевбивство. На суді відмовився від захисника. У заключному слові визнав, що відмовився б від терору, якби «була можливість мирної пропаганди ідей».

Вони прожили недовго (він – 29 років, вона – 27) і померли в один день і в

один час 15 квітня 1881 року о 9:20 ранку на ешафоті Андрій і Софія поцілувалися востаннє перед повішенням.

Ганна Черкаська

Книга, яка підтверджує авторитет української мови

– 455 років тому (29 серпня 1561 р.) завершена робота над пам'ятником коханню – Пересопницьким Євангелієм. Ця книга підтвердила авторитет української мови.

Ім'я книзі дало древнє місто Пересопниця на високому березі, на перетині річок Стугна і Горинь, що було колись замком, оточеним стінами й

оборонним земляним валом, – «переспоем» (тому – Пересопниця). Місто з XII ст. було резиденцією князів В'ячеслава, Гліба і Андрія, Ізяслава Мстиславовича, Галицького Данила Романовича. Саме у Пересопниці вінчалися батьки знаменитої Ярославни.

Замовила книгу волинська княгиня Анастасія Юріївна Заславська (в дівоцтві Гольшанська-Дубровицька). Дочка київського воєводи Юрія Івановича Гольшанського 15-річною вийшла заміж за князя Кузьму Івановича Заславського з роду князів Острозьких. Народила від нього двох дітей: Януша та Ганну. Після загибелі чоловіка в пам'ять про нього замовила й профінансувала переклад Євангелія на «мову роду нашого», тобто канонізувала сучасну їй українську мову. Про княгиню Жеславську (вона ж Заславська) повідомляється в післямові до Євангелія, що вона прийняла чернечий постріг з ім'ям Параскева і стала ігуменією цього монастиря. Після завершення перекладу Євангелія (1561 р.) княгиня упокоїлася.

Роботу над Євангелієм розпочали 15 серпня 1556 р. у Свято-Троїцькому монастирі (Заслав на Волині, нині місто

Ізяслав Хмельницької області), завершили 29 серпня 1561 р. в Пересопницькому монастирі (тепер Рівненський район Рівненської обл.). Як свідчить приписка в рукопису, переклали Євангеліє 1556-1561 син протопопа Михайло Василевич зі Сянока (Лемківщина) та архімандрит Пречистенського монастиря Григорій у с. Двірці й м. Пересопниці (тепер Рівненська обл.).

З часу свого завершення пам'ятка зберігалася в Пересопницькому монастирі.

17 квітня 1701 р. гетьман України Іван Мазепа викупив у католиків книгу та подарував її Переяславському кафедральному собору. З 1799 р. зберігалася в бібліотеці Переяславської семінарії, згодом – у Полтавській семінарії, в Полтавському історико-краєзнавчому музеї, в заповіднику «Києво-Печерська лавра».

Із 24 грудня 1948 року – у відділі рукопису Бібліотеки АН УРСР (нині Національна бібліотека України ім.В.Вернадського), де й зберігається тепер.

Вага книги – 9 кг 300 г.

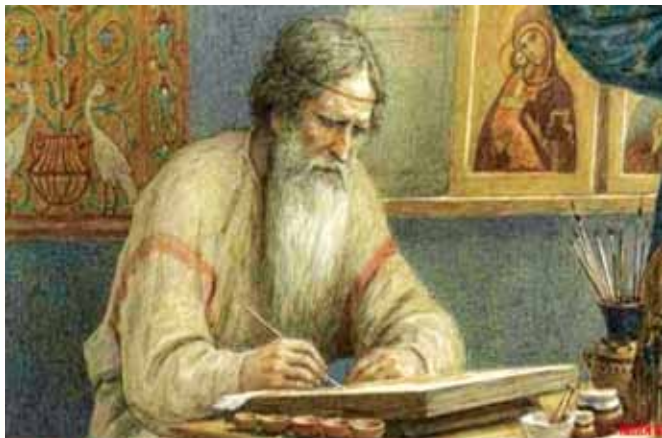
Ганна Черкаська

30

Прп. Аліпія, іконописця Києво-Печерського (1114).

17 серпня 1114 р. у Києві у Печерській лаврі помер живописець і золотар Аліпій, перший із згаданих живописець Київської Русі-України.

Народився він близько 1050 р. у

Аліпій Печерський - один з перших і найкращих іконописців на Русі. З молодих років трудився в Києво-Печерському монастирі.

Києві. З 1083 р. навчався іконопису у грецьких майстрів, які оздоблювали Велику Успенську церкву Печерського монастиря. За словам Полікарпа, автора патерикового Слова, Аліпій «добре извыкъ хытрости иконнеи, иконы писати хытръ бе зело». При цьому трудився він не заради користі: третину зароблених грошей витрачав на самі ікони (матеріали, фарба), третину роздавав як милостиню

і лише третину витрачав «на потребу тілу своєму».

До нашого часу збереглося лише одне творіння славетного печерського іконописця – **ікона Богоматір Свенська-Печерська**, яка з 1288 року була головною святинею Успенського Свенського монастиря Брянська, а після знищення монастирського собору у 1927 р. перебуває у Третьяковській галереї.

Існує припущення, що Аліпій виконував мозаїчні роботи для Михайлівського Золотоверхого собору в Києві, зруйнованого у 1934 р.

Мощі Аліпія знаходяться в Антонієвих печерах Києво-Печерської лаври.

Ганна Черкаська

– 31 серпня президія ЦКВКП(б) ухвалила постанову “про німців, що мешкають на території Української РСР”. Депортація розпочалася в останній тиждень серпня 1941 і завершилась у березні 1942 року. Співробітники НКВС вивезли 450 тис. німців в декілька областей Росії, Казахстану та Сибіру.

26 листопада 1946 р. Верховна Рада СРСР ухвалила рішення про довічне перебування депортованих німців у “спецпоселеннях”.

Яна СІЛЕЦЬКА

Проб'є її час!

*Містечко, якого немає на картах, -
Подейкує стиха обізнаний люд, -
Сховалося десь в Українських Карпатах,
Й до нього навряд чи відомий маршрут.*

*Говорять, що там, у щасливій родині,
Побачило світ дивовижне маля,
Що саме Господь сповивав ту дитину,
Коли її з лона зустріла Земля.*

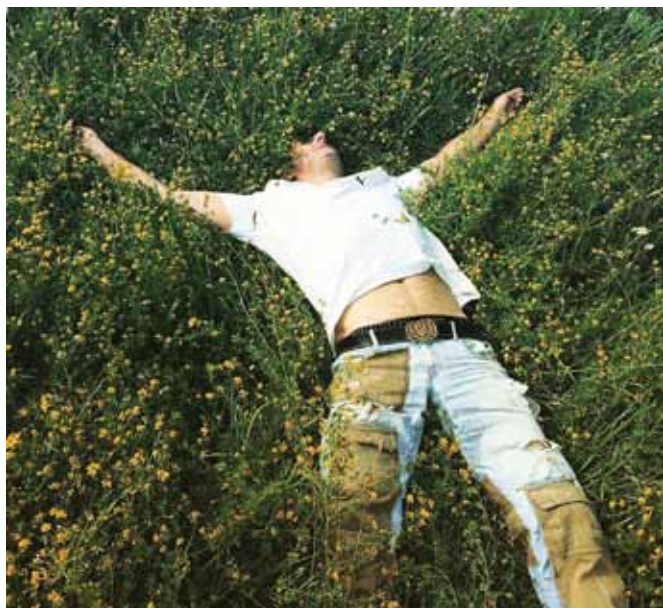
*Калинове серце у грудях дитяти,
Пронизливі очі – волошок блакить.*

Коли воно зранку виходить із хати –
Веселка над ним кольорами горить.

І трави йому рушниками лягають,
Й буриштинове сонце дарує уклін.
Вже скоро у цьому дитятку впізнають
Того, хто країну підніме з колін.

Готуйся, народе! Тремтіть, лиходії!
Вогонь бунтівний ще у душах не згас.
У сивих Карпатах, в містечку Надії
Зростає дитина – проб'є її час!

Майдан

Вночі на центральній площі нашого міста кудись несподівано зник старий пам'ятник... натомість з'явився новий: невисока, струнка літня жіночка в хустині й ситцевому платтячку стояла на постаменті.

Оперлась на сапу, уважно дивлячись на майдан. Акуратним учнівським почерком

викарбуваний на камені текст повідомляв наступне: “Народилась у степу на початку минулого століття, під час жнив... Ростила дітей, обійшла навколо екватора, сапаючи колгоспні рядки... Свою сапою годувала країну, робила індустріалізацію, будувала міста, запускала космічні кораблі... Пережила все, що трапилось їй на життєвому шляху... На межі століть пішла літнім південним степом у засвіті...”

Сонце, здіймаючись з-за Дніпра, перевіряло, як ідуть справи у світанковому місті. Нічна підміна приємно вразила. Світлою посмішкою воно залило весь майдан, радо вітаючи стару знайому, з котрою майже століття приятелювало в степу.

У променях тієї вранішньої посмішки незмінний двірник, не відриваючи погляду від бруківки, замітав залишки вчорашнього дня – прибирав із майдану «культурне нашарування» великого міста: обгортки з цукерок, пусті коробки від цигарок, недопалки, серветки, ... позолочені літери “Л”, “Е”, “Н”... Автоматично чоловік підвів очі до постаменту. На блакитному тлі ранкового літнього неба, осяяна золотавим сонячним промінням, із постаменту на нього мружила очі літня жіночка. “Господи, прости! Цариця Небесна зійшла!” – прошепотів двірник, тричі осінивши себе хресним знаменням. “Господи, прости! По-новому житиму!..” – не

міг отямитись двірник, поглядаючи скося на жіночу фігуру, що з'явилася тут ось тільки-но...

Місто оживало. Місто розганялось у традиційному хаотичному русі. Хтось

пробігав через майдан. Хтось не зупиняючись, дивувався. Хтось підходив, аби розгледіти й висловити свої враження перехожим щодо нового пам'ятника. Нічну тишу остаточно розвіювали денні буденні звуки. Гуркіт двигунів, сигнали клаксонів, гомін, музика, рекламні ролики із гучномовців торгових центрів... На іншому боці майдану закрутилась пуста каруселька... Саме у такому метушливому стані місто давно вже звикло жити.

З боку торговельного центру до пам'ятника наближався чоловік. Дійшовши, він довго й

уважно вдивлявся, а потім – несподівано стомлено присів на сходах у постаменту. “Як же вона схожа на маму!..” – промайнула думка, – “Руки, статура, погляд такий самий, як у мами... Скільки ж Ви, мамо, добра на цій землі зробили! Нас із братом у люди вивели, скільки пережили!.. Я усі листи Ваші в скриньці донині зберігаю. Коли тяжко, то читаю. Ваші листи – то для мене – найсвятіше Писання! Колись Ви мені писали, а я – не міг тоді зрозуміти...” Змахнув непомітно скупу чоловічу сльозу, вклонився й пішов важкою ходою проспектом.

Двоє фермерів здивовано розглядали пам’ятник. Вони прогулювались майданом, очікуючи аудієнції у державній установі, аж раптом натикнулися на таку несподіванку. Замість звичного монумента вождю – стояв пам’ятник жінці-трудівниці.

- Петре, ти віриш своїм очам?

- Ні, Андрію.

- Схожа на тітку Уляну...

- Як дві краплі води.

- А що ж це за зміни сталися в головах жителів міста? Вони ж так активно малювали свої родоводи від дворян...

- Життя змушує розумнішати. Доходить, що дворяни – то прислуга при дворах князів, і не більше того.

- Скільки сперечань було, яке “зло” треба увічнити! А так розумно зробили. Ніхто й

не чекав...

- Андрію, а пам'ятаєш, у Тараса

Григоровича:

*“І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі...”*

Двоє фермерів, поступившись місцем фотографу, відійшли, обговорюючи побачене, до держустанови. Екскурсія німецьких підприємців шикувалась для фотографічної картки на фоні пам'ятника. Екскурсовод, не розуміючи, куди дівся старий пам'ятник, професійно розповідала... про новий. Про трудові подвиги селянки-трудівниці на її життєвому шляху в минулому столітті. В кінці розповіді літня німкеня подякувала за ґрунтовну екскурсію і з гордістю пояснила

співвітчизникам: “Дуже схожа на мою бабусю. Батько і мама загинули 1945 року в Берліні. Нас із сестричкою виростила бабуся.”

Майдан починав жити повноцінним денним життям. Порожня каруселька крутилась повільно під звуки акордеона,

який намагалося заглушити в сусідньому кафе нав'язливе караоке. Майдан закликав: придбати, полетіти, поїхати, відпочити, увірувати, вступити, скуштувати, примкнути, прозріти, прийти, взяти, віддати...

Новина про раптову заміну пам'ятника облетіла все місто. Радіо, телебачення, газети, пересвідчившись у реальності події, наввипередки несли звістку про несподіванку. У вечірній програмі місцевого телеканалу оголосили засідання за круглим столом.

Керманичі міста відправляли своїх фахівців для вивчення події й громадської думки з цього приводу.

До пам'ятника підійшло двоє поважних панів. При костюмах, при краватках, один навіть з портфелем. Розглядаючи царицю ланів, завели бесіду:

- Скільки потрібно коштів для його впорядкування?

- Так він же новий!

- Ну, освітлення, фарба... Ну, що, тебе вчити, як пам'ятники до свят готувати?

- Тисяч двісті можемо освоїти. А може й більше, якщо над благоустроєм навколо пам'ятника попрацюємо. А хто ця жінка на постаменті?

- Не знаю. Подумай добре, які роботи можна виконати й через кого провести. Свята скоро. Керівництво просить, щоби все було чинно.

Після службовців на майдан підійшов викладач з студентами. Високий, сутулуватий професор в оточенні молоді дивився, не відводячи очей від фігури на постаменті.

- Григорію Івановичу, бачите? А Ви не вірили.

- Не вірив. І зараз ще не вірю своїм очам.

- Ніхто не знає, як це сталось. Ні в пресі, ні на телебаченні не було повідомлень. Що це значить?

- Мої дорогі студенти, це значить, що місто наше переходить на вищий щабель

розвитку. Я не історик, я – математик, а тому спробую пояснити Вам так, як це сам відчуваю. В історії нашої країни є свої герої. Коли на постамент ставлять чужих героїв, котрі принесли горе на нашу землю, то є неправильно. На площах наших міст повинні стояти пам'ятники людям, котрі возвеличили працею свій край, або захистили його... Я вам дуже вдячний, що ви мене привели. Зізнаюсь, думав, шановне панство просто хоче зірвати заняття. Ця жіночка дуже схожа на мою другу маму, Надію Василівну, світла їй пам'ять. Вона у війну втратила чоловіка і двох синів. Зосталась сама. Підбрала мене в 1944 році на станції. Вигляділа...

Студенти мовчали, а старий професор

затулив долонею очі.

До пам'ятника потягнулися люди. Життя вирувало. Всі покоління дивувалися, сперечались, раділи, не погоджувалися. Ліворуч від пам'ятника десятків зо два людей розгорнули гасла: “Вернём городу памятник Екатерины Второй!”, “Украина за воссоединение Малороссии с Россией!”, “Долой раскольников - Киевский патриархат!”. Ними керував батюшка середніх літ, з іконою Миколи Другого в руках. Він вимагав любити царя й просити у нього пробачення. Погрожував страшним судом тим, хто не повернеться до якоїсь імперії. Серед мітингувальників були і мої знайомі – Іван, внук Одарки Ляпченчихи із Веселого, дочка Катерини Кушнірихи зі станції та син самого священика.

Обходячи пам'ятник зусібіч, його

розглядали декілька молодиків. Їх російська мова явно відрізнялась від місцевої російської.

- Іван, ти глянь, які молодці дніпriansьки.
Героїня полів на постаменті.

- Не соромно і вклонитись.

- У нас в Ростові звалити цього винищувача селян і на його місце поставити комбайнера.

- Або машинобудівника. Наші комбайни пшеницю молотили від Владивостока до Бреста.

- І не тільки.

Надивившись і порадивши, чоловіки почували через майдан, туди, де крутилася карусель. Туди, де вирувало життя великого міста. А біля монументу зупинилась крута автівка. З неї вийшов міський голова. Вони подивилися одне одному у вічі. Він – здійнявши обличчя догори, у сонячні промені, а вона – спершилася на сапу на нього. Голова помовчав. Мовчки вклонився й поїхав.

Не можна крутити пусту карусель, не можна гойдати порожню колиску. Зло станеться. Кажуть, дитина помре чи неслухом стане... А може й ціле покоління не виправдає надії батьків. А кожна мама із батьком мріють про дитину, котра буде розумнішою за них.

Забирано Сонце із собою день. В соборі

за майданом ударили у дзвони, скликаючи на вечірню службу парафіян. І люди йшли... але чимало з них завертали на майдан. Просуваючись обабіч проспекту, вони стікалися до жіночки із сапою на постаменті, яку зігрівало останніми променями вечірнє сонце. Хтось згадував свою рідню, хтось молився, хтось тихо співав, а один літній чоловік, що сидів на сходах, перечитував листи від мами... до нього підходили

можновладці, кинувши свої автівки подалі від майдану. Усі вони боялися повернення старого пам'ятника.

На постаменті стояла жінка, котра прийшла мирити своїх дітей...

Юрій Фоменко

Означення Степу

Степ дорівнює тиші,
сонцю й вітрам.
Степ на тому узвишші,
на якому ти сам.

Степ далекий, і близько,
степ як вічна гора!
Степ піднявся так високо,
що сягнув аж Дніпра.

Степ дорівнює болю,
степ — та відстань, що є.
На своєму роздоллі
ми із ним — навзаєм.

Степ задивлений в небо
(двох просторів супій!).
Степ тісний на потребу...
Степ, він рівня собі.

Степ дорівнює крові,
що тече крізь віки.
На підсилу здоров'ю
степ ростить будяки.

Степ дорівнює волі —
на чотири крила.
Степ сьогодні — на поле.
Степ сьогодні — на злам!

Степ заховує славу,
степ відкритий всьому.
І з мечем Святослава
тут стояти йому!

Степ одкрив всі дороги —
хай заходить гроза.
Степ упав на пороги,
І ні кроку назад!

Раїса ЛИША

Вістителю Мандрів

Світлій пам'яті Олега Лишеги

I

Друже Лишего Вістителю Мандрів

Володарю Див

Ціле птаство забрав ти з собою

у небо і ліс

невтоленного співу

в повітрі ловлю

усміху щире крило

білий вогонь видінь

бачу на березі Тиси

чи ген-ген

індіянської річки

або раптом –

на Княжім Затоні

у Києві

кидаєш ти у воду

камінчики

крем'яхи червонясті

з прожилками зелені

й міді

здіймаючи тим
збурення Всесвіту

кличеш весну

відчиняти

двері блакитні

на яких малювати будеш
прибулих
вершників травня
на білих конях

любо з ними тобі
переймати слова пташині
розкрашати їх на одвірках

Відчиняю двері твої
весняні
незамкнені
білий кінь стає на порозі
окатий
білі хмари летять

пообіч

Ти ж натовість

усміхнено

витісуєш дерево
торс надчутливий
до руху світла
Всесвіту вісь
яка бути повинна
деревом

і людиною
і Богом уводночас

ти будуєш чудну істоту
яка має тримати
усе що є
аби небо й земля
не скотилися в безвість

хоча досі кажеш
не знаю напевно
яка то має бути

істота
хто вона є достеменно

що мусить бути і віссю
і деревом світу
і людиною Богом
Якого тобі багнеться
прикликати
благаючи до своєї уяви
найближче

людину і Бога
що в дереві оселились

Обізвалась вода білохмара
збудуй форму живу
вісь остов людину
безпомильно чутливу
до бігу неба
до своєї основи
першомови
яка у тобі

зоріє

всі стихії їй вірні
всевіщі всевіди

яка вона є з початку
і яка буде колись

Ти витісуєш сокирою доброю
остов

світу осердя
який встоїть
перед ударом
невідомим
та передчутним
завжди у глибинах
живущих

Розпросторено
незрадливо
в собі у дереві очутившись

визволяючи музику
і об'єми і слово

що існує чекаючи
голосу

висікаєш ти форму
суть
вісь що дає
противагу

дерево ти будуєш
не знесе його вітер
у пустку
істоту незнану
що прийметься
втілиться душею
уводномить

людиною і деревом
і Богом

бо ти простосердо й щиро
волиш прикликати Його
до себе

аби Він оцінив
щоб Йому догодило
те дерево
та істота той остов

а може острів

котрого ти музикуєш
співаєш
якогого ближчим
до тиші
і досконалости

З дерева ти сокирою гострою
і легкою як мить
витісуєш форму
вісі живої
стрункої

вже он світло з боків
крильми ворухнуло

Ти будуєш людину
чи світ
чи невидиму суть
виглядаєш далеку
музику світла летючу

пісню дерева
людини і Бога
Якого благаючи
радісно ти прикликаєш
до своєї уяви

людину і Бога
що в дереві оселились

істоту що буде
і є безперечно

бо радість у ній воскресла
музика Неба
Першослово
Бога Світу Людини

II

Котить водиця намисто
кинуті в неї камінчики
а на дверях зелено-блакитних
вже не видно ні слова
пташиного

мандрують у диві
здвигнуті тобою у лет
світи кольорові

слова наче яблука
кидаєш з неба
біло-наливні
земні неземні

випав недавно рясний
зоряний дощ
метеоритний

чути далеко-далеко
на березі небесної річки
ти співаєш
Друже Мандрівцю

III

Біля муру Лаври у Києві
урочисто
показав ти мені
друзів своїх превеликих

дві груші гіллясті
які вчили тебе писати
живе світло

загучало навстріч
як музичний прелюд
високий
жовтогарячий зелений

далина загадково озвалась
лагідно віщим
на подобу Гомера
твоїм віддзеркаленням

перлинно глибоким
світанно огнистим

вохристо-скрипковим сплеском
радості воском густим
тебе дерева вітали

Понад муром Лаври ми йшли
в несподіваній видноті
новотисячолітній

світ летів у незнане

квант світла
у змінену вітром мить

тут і не тут
все довкола
бутність мереживши
одне на одне гляділо

й ураз на очах
гранню якоюсь немов
стало розділене навпіл

люди дерева
птахи каміння
речі розсіяні снами зірок
мур стародавній

у тиші вмигока
видивом надреальним
явилися

і синичка мала й горобчик
воду пивши з калюжки
біля бювету
принишкли

з одного боку у дневі
сонцем усе облите
а з другого тінню
сірою вкрилось

Ми стежкою йшли
серед світу
немовби межею розділення

по тонкій золотій павутинці
понад муром Лаври у Києві

в'ється вона простирається
тут і десь там

для людей
усіляких творінь і об'явлень
посланців прийдешніх
у Вселенній без краю

єднаючи всіх дивовидним
покликом світла над прірвою

Божий перст ту стежу малює
летить вона над безоднею
птахою білою
понад муром Лаври у Києві

Там ступали ми у незвідане
легко по тверді дивинній

квітло слово і небо
вічним
пахощем України
Дніпром передвістям
непояснимим щемом майбутнього
на стежі путі над безоднею

побивалась душа
роїлося дум твоїх маєво
голосами біло-блакитними
глини співучої
первісної коло Глевахи

у груднях затаєні
непрочитані дотепер письмена
загорнені у сніг і вогонь
мелодії янголів

Що той знак
понад муром Лаври у Києві
на стежі золотій над безоднею був
у світі містичною гранню розділенім

небувалого поклик
пересторога
сповіщення видиме
про часи несповідані
невдержимі?..

Та чувся у нім
і розважливо рідний
лаврських святих
осяйний привіт
потаємне втішальне прозріння

і дві груші високі
у повному світлі стояли
за всіх і за все

мов твоє заповітне
мандрів вільне
дороги і пісні

безоглядно відкрите у небо
як зоря або квітка
як птаха крилата
незнищено прекрасне
назустріч усьому
безстрашне знамено

*Олег Лишега (30 жовтня 1949,
Тисмениця, Івано-Франківська область — 17 грудня
2014) — український поет, драматург і перекладач.*

Апет

...Ще хочу додати кілька слів про свій триптих “Вістителю мандрів”. В першому вірші в підтексті заховане, що він творив - висікав з дерева сокирою, особливою, гуцульською, дивні скульптури. Він не визнавав інших інструментів, що їх використовують інші скульптори. Олег діяв сокирою, немов піаніст, точними легкими ударами. І казав, що в дереві є струни Творця. І хотів їх торкнутись, аби почути Той Голос в скульптурі. Тобто ні про яке примітивне язичництво в мене не йдеться. Але й взагалі, думаю, довкола тих первісних релігій багато суперечливих нашарувань. Насправді ж Всевишній озивався до тодішньої людини такою мовою образів, яку вона спроможна була сприйняти. І вчив людину мислити світ образами - символами буття. Людина мала дорости до народження Христа. І діяв Бог через образи Природи - як Бог живий. А ось сучасна людина переживає катаклізми духовної загубленості зокрема й тому, що знехтувала живу реальність Світобудови Творця.

Олег Лишега

Доземний уклін Вам і всій шляхетній славній рубанівській громаді.

Раїса Лиша

На Кодемській горі літо

Сонце і вітер. Війна. Міни на шляхах поросли бур'янами. Порепаний як Доля степ. Історія не вчить людей. Коли б ті люди читали Шевченка “Тайдамаки”, чи захотіли б воювати? Там все написано про коліївщину. Ту перемогу, що тримали у руках, цариця вкрала враз, за день. Вона їх підштовхнула до війни, вона ж їх і вбивала. І нині буде точно так.

В Кодемській церкві закінчилась служба. Догорають свічки. Втомлений священослужитель розглядає зібрані пожертвування прихожан. Серед купюр дрібного номіналу п'ятсотгривена. «Що ж людину змусило пожертвувати такі кошти? Гріх? А може страх? Любов до Бога? А може хто пожартував і кинув підробку купюри?» – думки змінювали одна одну, а руки підіймали купюру до світла. На світло панікадила батюшка розглядав дійсність купюри. З котрої осяяний світлом панікадила на нього дивився великий хвілософ. Між їхніми поглядами був цілий Світ.

Залитий сонцем, хвилястий літній степ. Вітер і хвилі, котрі перехвачує в пшеничних полів ковила, а у неї очерети долиною річки. І несуться ті хвилі степом як життя.

Пояснення до посилення на поему Гайдамаки – Коліївщина швидко розгорялася, сили повстанців щодня росли. На звільнених землях налагоджувалося козацький (сотенно-полковий) устрій, кріпаків оголошували козаками (вільними людьми). І на найвищому підйомі повстання було придушене, причому за один день – 6 липня 1768. Але хто? Не безпорадні, перелякані поляки, а ... російська армія.

Довгий час наївні гайдамаки сподівалися на те, що «православні брати» – московити –

прийдуть їм на допомогу.

За наказом Катерини II полковник Гур'єв підійшов зі своїм військом в табір гайдамаків нібито для допомоги. Повстанці тієї допомоги вже не потребували, однак вітали «союзників». Гур'єв запросив всю старшину на бенкет. Під час святкування росіяни несподівано напали на керівників Коліївщини, знезброїли і закували в кайдани. Те ж саме зробили з більшістю гайдамаків, які не очікували такого підступного удару в спину. Потім російські та польські каральні загони стали знищувати гайдамаків по всьому краю.

Серпневі ювілеї

5

– **100** років від дня народження **Василя Леонтєва** (1906-1999), американського економіста, лауреата Нобелівської премії у галузі економіки (1973)

9

– **110** років від дня народження **Памели Ліндон Треверс (Хелени Ліндон Гофф)** (1906-1996), англійської письменниці-казкаря

14

– **150** років від дня народження **Дмитра Сергійовича Мережковського** (1866-1941), російського письменника, філософа, критика

15

– **245** років від дня народження **Вальтера Скотта** (1771-1832), англійського та шотландського письменника, поета, історика, збирача старожитностей

25

– **180** років від дня народження **Френсіса Брета Гарта** (1836-1902), американського письменника

27

– **145** років від дня народження **Теодора Драйзера** (1871-1945), американського прозаїка

– **120** років від дня народження **Файни Григорівни Раневської** (1896-1984), російської актриси

Замість передмови

Дорогий Батюшка, вітаю Вас!

Низький Вам уклін і сердечна подяка за все, за все.

У свій час мені часто доводилося перебувати далеко від тих, кого я люблю, від того, що так близько та дорого моєму серцю. Мені дуже не вистачало моєї родини. Особливо сильно я сумував за своїм маленьким сином Антончиком. І я став писати йому листи. Такі собі жартівливі листи. Листи здалеку.

Коли писав, смуток відступав.

Потроху все налагодилося, і я повернувся додому.

Одного вечора до мене у гості завітала Випадкова Думка (а треба визнати, що Вона велика любителька ходити по гостям), і ми разом вирішили зібрати все написане в невеличку книжечку, і навіть придумали їй назву. Смішну таку назву - «Листи до Масі Вишки». Може, хтось прочитає її і теж перестане сумувати?

«Мася Вишка» - це веселе прізвисько-позивний, яке Антошка придумав колись сам для себе під час нашої з ним гри в пілотів.

Дуже прошу, Батюшка, Вашого Благословення і Напуття.

З любов'ю, Борис Кутовий

Листи з Дивного Міста. Лист перший. Цукерковий дощ

Мася Вишка, привіт! Як мене чути, прийом!

Абсолютно несподівано я опинився в старовинному і дивному Місті. Знаєш, тут весь час щось відбувається.

Вчора, наприклад, з невідомої мені причини жителі міста категорично відмовилися виходити зі своїх будинків. Подейкують, - щось тут не чисто, але я не звертаю на такі розмови абсолютно ніякої уваги. Правда, зізнаюся тобі по секрету: на вулицях було трохи моторошно. За весь день, я тільки й зустрів, що одного кота, причому фіолетового кольору, до того ж, з хвостом, забавно скрученим «бубликом». Недобррозичливий такий кіт. Може він думає, що я відберу у нього банку з мармеладом? Теж мені. Дуже треба!

А сьогодні, тут пройшов справжній цукерковий дощ! Причому, все сталося загадково і незвично.

Розпочатий день не провіщав особливих радощів: ранок був похмурим і непривітним. На Місто, немов товсті тітки-кухарки в заправних біло-сірих халатах, насувалися хмари. У таких випадках, я зазвичай звик запасатися здобою. Тобто булочками. Але здоби-булочок у мене не виявилось, і тому довелося прямувати на роботу виглядаючи так, ніби я абсолютно не виспався.

Я саме виходив з Кривої алеї, аж раптом, з дивним похрюкуванням, мені на голову впала... цукерка! У рожевій шелесткій обгортці!! Як виявилось, з пресмачним горішком всередині!!!

Немов за помахом чарівної палички, за якихось десять хвилин, навколо мене утворився цілий гірський масив з найрізноманітніших цукерок. (Правда, такий не великий гірський масив. Навіть, скоріше

дуже незавеликий гірський масив). Чарівний салют фарб! Цукерки-карамельки, цукерки-бурульки, цукерки-прилипалки, цукерки - ... втім, не перелічити. Я набив ними всі кишені.

Нез'ясованою поки залишилася тільки одна обставина: чому цукерки хрюкають, коли падають з неба? Зрештою, це їхня справа. Може від задоволення, хто знає! Загадок в цьому світі ще багато.

На цьому бубу прощатися. Чому «бубу» замість «буду»? Мені здається, так веселіше!

Обіймаю тебе і цілую. Твій тато.

P.S. Шлю тобі обгортки від різних цукерок: зелені, червоні, фіолетові і рожеві. (Обгортка багато, довелося замовити окремий ящик). Цукерки були дивовижно смачні! Поки більше надсилати нічого. Але, може бути, у мене скоро з'явиться що-небудь цікаве. До зустрічі!

Лист другий. Миші.

Мася Вишка, привіт!

Висилаю тобі панорамне фото Міста. Підозрюю, що побачивши його, ти відразу ж захочеш сюди приїхати, але попереджаю: зараз це майже неможливо. Справа в тому, що через сильні морози, що прийшли з Південного Полюса, всі річки, оточуючі з чотирьох сторін Місто, за-мер-зли, і по льоду в нього ринули полчища білих полярних мишей, мишок і мишів. Сам розумієш, прогодувати їх не так просто, тому за вказівкою міського Магістрату в'їзд в це прекрасне місце тимчасово обмежений.

При цьому залишаюся люблячим тебе, тато.

Героїчні Лікарі

В Дніпровській лікарні ім. Мечникова

Ті, що посміхаються

– Баба Марія тішиться лелекам, що звили гніздо на старому стовпі біля хати. А малий Івась – ластівкам, щойно прибулими з теплих країв. Лісник Іван Григорович усміхається молодим листочкам на деревах, першому хору птахів, які прилетіли з вирію.

– Вчителька Галина Василівна, перевірила зошити з граматики і рада відсутності двійок.

– Молода сім'я вселяється до нової хати.

– Дітлашня на нашому кутку зібралася коло теляти придумати йому ім'я. Віку йому тиждень, привела його ряба Берізка. Наввипередки діти говорять імена Квітка, Калина... І радість у дітей і радість у теляти, яке дивиться на них і посміхається їм назустріч.

– Цвітуть садки в селі, цвітуть дерева в лісі. Ніколи не бувають вони такі прибрані, як у цей час. Посміхаються шпаки принесеним на своїх крилах теплом. Дід Назар притиснув долоні до старої квітучої груші і вітає її і свою дев'яносту весну.

– Шкільний автобус вітає Іванка, котрий учора заробив двійку і сьогодні має її виправити.

– Гусенята і каченята край дороги після травневого дощу міряють глибину калюжі.

– Гаврило Максимович та Горпина Леонідівна радіють рейсовому автобусу,

який привіз родичів до них у гості.

– Ось баба Василина посміхається маленькому правнуку на своїх руках.

– А продавщиця potřebкооперації, рахуючи висипану на прилавок гірку мідяків і проханню дїтлашні продати цукерок на всі.

– Дїд Орест у лузі на косовиці побачив онуків – Оксанку і Сашка. Дїтки несуть вузлик з бабусиним обїдом. І їх голови то ледь визирають з високої зеленої трави, а то і пірнають в неї.

– Рейсовий автобус перепочиває на кінцевій зупинці у нашому селі.

– Городина дочекалась літнього дощу, а дощ теж вітає городину.

– Працівники майстерні бажають відремонтованому комбайну щонайдовше не бачити його в себе та накосити і намолотити більше, ніж другі.

– Односельці вітають Антонїну, молоду маму, з дочечкою на руках.

– Старий колодязь, поскрипуючи, вітає відром холодної води спекотний день.

– Комбайнер Іван Іванович стомлено всміхається, виїхавши з останнього скошеного пшеничного лану.

– Молодий сонях посеред городу з жаркою посмішкою дивиться в вічі сонцю.

– Бджоляр пригощає дітей вощиною із свіжим медом і радіє їх радості.

– Шкільний завгосп розвантажує привезені з району нові підручники,

посміхається школярам і їх нелегким шкільним будням.

– Дід Павло веде за руку свого першого внука до школи.

– Агроном серед поля – осінньому дощу на посіяне зерно.

– Вісімдесятирічна вчителька – букету айстр від шістдесятирічного свого учня на День учителя.

– Односельці на толоці – демобілізованому Вадиму у військовій формі, котрий крокує з чемоданом зі станції до села.

– Микита, учень четвертого класу йде до школи. З трудом розчесане руде волосся, на рожевому лиці ластовиння. В лівій руці портфель, в правій руці шворінь, ланцюг, на якому за Микитою линдає коза. Вона теж по-своєму всміхається, йдучи на пасовище, і буде всі уроки і подовжений день чекати свого господаря, випасаючи все, що можна дістати, не чіпаючи тільки зеленої трави.

– Тітка Надія – майбутньому зятєві Петрові, котрий прийшов зі сватами просити віддати за нього Галю.

– Баба Ярина, виходячи з лісу з кошиком опеньків, посміхається удачі і життю.

– Велика осіння хмара з темно-синього неба сумно всміхається своєму зображенню в осінній холодній воді ставка.

Юрій Фоменко

Що ж поробиш,
літо пройшло, в школу пора!
Благословіть!

Дієт Мене на українську мову
остаточно перевела сепаратистка,
яку я знаю давно, вона працює у Києво-
Печерській Лаврі в іконній крамниці.

Коли в нас з нею, вкотре, зайшла мова
про все українське в Україні, вона сказала
мені: “А чому ти говориш завжди по-
руськи? Ты же захищаєш Україну!?” Я
сказала, що з ввічливості, з нею переходжу
на ту мову, якою їй зручніше зі мною
говорити. У відповідь я почула геніальну
річ: “Я прекрасно розумію ваш язык, и
если бы он вам самим был нужен, вы бы
не говорили везде на русском! Вы сами не
хотите никакой Украины!”

Ольга Хижняк

Вічні шляхи

Любий Батюшка, вітаю Вас!

А також тепло вітаю о. Володимира, о. Павла, щиросердих рубанівців и усіх добрих людей! Так ось!

Я дуже люблю писати Вам, Батюшка. Для мене це завжди як якийсь урочисте Свято. Коли пишу, переосмислюю світ і себе в цьому світі, стаю краще і чесніше. Це так добре, що можна писати Вам! Прийміть низький уклін і щиру подяку!..

Ми завжди у дорозі. Навіть коли зовні нічого не міняється. Коли все звично і на перший погляд незмінно. Ми в дорозі. І дорога - життя наше. Так і прямуємо: від заходу сонця - до світанку, в радість - із смутку, до зірок - від пилу, що під ногами, до Віри - від невір'я ...

Так непросто іноді буває озиратися на шляхи свої. Які вони? Звідки і куди ведуть? Ми вибрали їх або вони нас? Хто вказує нам Шлях, і хто рятує нас на цьому шляху?..

Мої шляхи ніколи не були простими. Ні в коридорах влади, ні в степах Донбасу. І Ви, Батюшка, як ніхто знаєте це. Тому що серед усіх шляхів допомогли мені

знайти шлях до самого себе, шлях до Віри. Мені, як і сотням інших людей.

“Любов вкаже дорогу...” сказали Ви мені колись.

Любов. Я не зовсім зрозумів Вас тоді. А може і зовсім не зрозумів.

І тільки потім, через багато років...

Того разу дорога вела мене додому. З фронту. Я вирвався всього на кілька днів. Неритмічно перестукували сталеві колеса, плацкартний вагон дихав тютюновим перегаром, в сусідньому купе заливисто хропли піхотинці - дембеля. Азартно різалися в карти затерті мужички невизначеного віку і явно невизначених занять. Відвернувшись до вікна, крізь мутно-сірі патьоки я розглядав випалений безжальним сонцем степ. Бурий і непривітний. І раптом... Якось зовсім раптом, не попереджаючи і нічого не пояснюючи, Вона прийшла. Прийшла, на якусь нескінченно триваючу, нестерпно обпалюючу щастям мить, заповнивши мене всього без залишку. Не залишивши в мені нічого. Нічого, крім Себе. Це була вона. Любов ...

Любов до своєї країни. До своєї України. Розтерзаної і зрадженої, але неймовірно прекрасної та ніжної. Любов до свого народу. До українців. Втомлених, обдурених, але не зламаних, захищаючих Свободу. Любов до своєї сім'ї. До своєї віри. До свого храму. Я ніколи до цього так не любив. Глибоко, повно і сильно. І я ніколи так сильно не хотів бути гідним одної миті цієї любові.

...Неритмічно перестукували сталеві колеса, плацкартний вагон дихав тютюновим перегаром, в сусідньому купе заливисто хропли піхотинці - дембеля. Азартно різалися в карти затерті мужички невизначеного віку і явно невизначених занять. А крізь мутно-сірі патьоки вагонного вікна мені просто у вічі дивився сивий український степ, заповняючи світ жовтими сонячними відблисками, далечінню блідо-синього від спеки неба, і чимось ще. Знайомим до сліз, до болю і ... невловимим.

У далекому, зараз зовсім нереальному часі, бачився мені дивний сон, Батюшка: дві дороги, що ведуть до самого неба.

Дивно... Не забувся сон цей і не стерся з моєї пам'яті.

Знаю я тепер точно: одна моя дорога - дорога, що завжди веде мене додому. А інша з двох доріг - дорога до храму. І зв'язані ці дороги в самому серці моєму. І кінець цих доріг - Вічність.

Пам'ятаю, розповідали Ви нам, Батюшка, про Віру. Про Її красу, велич та простоту. Я часто серцем згадую Ваші слова. Згадую, коли навалюється морок мертвих, неживих думок і справ. Коли намагається морок цей закрити своєю тінню шлях до молитви, до Святого Причастя, до зустрічі з Вами.

Згадував ці Ваші слова я і зовсім недавно. Згадував з болем. З болем за Україну. За наругу над Нею, за нелюбов до Неї, за зраду. Я не боюся цих слів. Я захищав рідну країну зі зброєю в руках. Я заслужив право говорити так. І справа ось у чому.

Шляхи додому у всіх чимось трохи схожі, а ось до Храму нас приводить доля кожного по-своєму, непросто. У Свято-Покровський храм села Рубанівського, на

жаль зовсім непросто. Напевно, навіть складно і тяжко. Я не про духовне. Я про матеріальне: на виїзді із Синельниково у напрямку до Миролюбівки і далі - на Вербівське і Рубанівське, дорога просто обривається. Її немає! Немає цієї дороги і з боку Письменне.

Я бачив таке під Слов'янськом, Авдіївкою та Мар'їнкою: зіяючі ями і провалля, які не можна об'їхати. Ніяк. Машини на узбіччях, - прорвані шини, розколоті колісні диски. Але ж там дороги розбиті танками і мінометами. Там снайпера. Там стріляють. Там війна. А в тиші кабінетів війни немає. Там кондиціонери. А вхід ніжно охороняють прислужники-референти. Бував я не раз і там. Бачив.

Навіть не хочеться шукати відповіді на запитання, який ще один черговий чиновник відповідає сьогодні за стан доріг на Васильківщині і Синельниківщині. На Дніпропетровщині. На Україні. На нашій рідній землі. Не мені їх судити, нехай судить їх Бог. Важливіше думати про те, що можна

змінити, зробити? Нам самим. Сьогодні.

Не йти на уклін. Не гнути благально спину. Ні. Досить !!! Догралися уже! Допросилися... Не у тих просити потрібно. Не тим кланятися.

А може... вийти просто на вулицю, Батюшка?! Вірніше на дороги вийти. Зібратися всім і вийти. Самим вийти. І в Рубанівському. І в Миролюбівці. І в Вербівському. І в інших місцях. І нехай кожен хоч одну ямку засипе. Хоча б біля будиночка свого. Камінчиками там, цеглинками. Пісочком. Нехай дітки допоможуть. Нехай з дитинства привчаються любити Україну. Піклуватися про неї. Не чекати чужої скупі милості. Приклад іншим добрим українцям покажемо. Добрий приклад. Он як Ви колись до храму зробили дорогу, а було ж зовсім непролазно, трактором не проїдеш. Якби хоч отакою була дорога додому, до Храму - це приклад для всіх.

Додому!... І до Храму!..

Немає без цих двох доріг майбутнього у нас. Немає без доріг цих майбутнього в Україні. Якщо не будемо свято любити

місце, де Богом дано жити нам і вмирати. Не будемо свято хату свою любити і Церкву свою. Свято, мужньо, жертовно! То й жити по-людськи, свободно й радісно, не будемо.

...На кожну службу їдуть і їдуть люди до Красної церкви села Рубанівського. Сотні людей. З Дніпра, Запоріжжя, десятків міст України. З Канади, Америки та Англії. З Німеччини та Швеції. Польщі та Нідерландів.

Вже порядком звикнувши, але все ще дивуючись, проводжають підсліпуватими очима вервечки машин і мікроавтобусів бабульки в придорожніх селах. Легковички і маршрутки пірнають в ями, чиркають днищами по бездоріжжю. Люди терплять. Люди їдуть молитися. Люди їдуть в Храм. В наш рідний Рубанівський Свято-Покровський храм. Де буде сьогодні Літургія. Де будуть сьогодні звучати Святі Слова молитви за наш народ, за нашу Батьківщину, за нашу Україну.

Слава, Слава Їй!

Борис Кутовий

Прощай, літечко! Доброї осені Вам!

Вчителька з-під Бахмута

Ми говорили на різні життєві теми в бахмутських степах. Жіночка розповідала, а я запитував і думав – чим відрізняється сільська вчителька з-під Бахмута від сільської вчительки з-під Дніпра. Одні і ті ж проблеми – школа, учні, корівка, город, в район за покупками, приїзд дітей, зібрати сумки власним дітям,... В принципі нічим, крім однієї суттєвої поправки – у вчительки з-під Бахмута за сусідніми селами війна. І всі її розповіді з поправкою на війну.

Ми говорили. Я помічав для себе, що на запитання Олена Леонідівна відповідає простіше і пряміше ніж відповідав би я. Зрештою наважився на запитання більш глобальне.

- Щоб відійти від Росії і наблизитись до Європи, що треба зробити?

- Подивитись, що пов'яже нас з Росією і послабити ці ланцюги.

- А що об'єднує на Вашу думку?

- Крадійство і алкоголізм.

- Почекайте, а література? А слов'янство? А галузеві зв'язки?

- Нас література об'єднує з поляками, татарами, канадцями теж. Слов'яни, коли глянути на мапу, в більшості мешкають з іншої сторони від Росії до України. Галузеві зв'язки в виготовленні товарів минулого століття чи потрібні на сьогодні взагалі?

- А перемога над фашизмом?

- З різних сторін наші люди були. Питання правильніше ставити – хто змусив вбивати

українців один одного?

- Так все-таки, на Вашу думку, алкоголізм і крадійство?

- Уяви собі, що цього нема в Україні. Або уяви, що воно хоч вдвічі менше, ніж є.

- ... як просто?

- Не просто.

- Але зменшення цих показників прямопропорційне збільшенню відстанні від Росії.

- І шлях до Європи коротший?

- Та навіть не до Європи, а до гідного населення в гідній країні.

- Ви як політолог.

- Я ж українка, вільна мислительниця.

- ...алкоголізм і крадійство... Ви, Олена Леонідівна, не політолог, ви дійсно хвілософ.

Бахмутські гори і степи, села, котрі по балкам туляться до річечок і ставків...

А у вчительки з-під Бахмута за сусідніми селами війна.

Підготували:
священик Володимир Дерев'янка,
диякон Павло Тепін, Ігор Навоєнко,
Ігор Чечель, Григорій Бондаренко,
Володимир Філіпов, Світлана Лавриненко

Ілюстрації:
Володимир Єрмаков, Олексій Єрмаков,
Валентин Рекуненко, Тетяна Філь,
Іван Горобчук, Володимир Орловський,
Роман Свередюк, Ніно Чакветадзе,
Роб Гонсалвес, Олександр Мизін,
Олена Мацегора, Яцек Єрка
та з інтернету

Дарунок

Священик Василь Пишний
Храм Покрови, с.Рубанівське,
Васильківський р-н, Дніпровська обл.,
т. +380675238992
naviky@ukr.net www.naviky.dp.ua
а/с 1847, м. Дніпро, 49027, Україна

